

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

« 1 » 09 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Логіка, теорія аргументації та основи критичного мислення

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізації:

035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька
035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська
035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Освітньо-професійні програми:

Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька
Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська
Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Розробник: Секундант Сергій Григорович, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від "28" серпня 2023 р.

Завідувач кафедри Інна ГОЛУБОВИЧ

Погоджено із гарантом ОПП Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Наталя БІГУНОВА

Погоджено із гарантом ОПП Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

Июсса АЗАРОВА

Погоджено із гарантом ОПП Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

Олена ГРИГОРОВИЧ

Погоджено із гарантом ОПП Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Мальвіна МАРІНАШВІЛІ

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "31" серпня 2023 р.

Голова НМК *Левченко* Галина ЛЕВЧЕНКО

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № _____ від " _____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2	Галузь знань 03 Гуманітарні науки Спеціальність 035 Філологія Спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька; 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська; 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		20 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	78 год.
		Форма підсумкового контролю: Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета та навчальної дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти з різними підходами до аналізу аргументації, головними концепціями, проблемами та поняттями теорії аргументації, різними стратегіями аргументації та вимогами до аргументації, а також типовими помилками. Прищепити навички критичної оцінки аргументації наукової роботи.

Завдання навчальної дисципліни:

- 1) ознайомити студентів з різними підходами до аналізу аргументації;
- 2) визначити специфічний предмет теорії аргументації;
- 3) ознайомити студентів з основними концепціями та напрямками в сучасній теорії аргументації;
- 4) ознайомити з основними видами аргументації;
- 5) ознайомити студентів з основними поняттями теорії аргументації;
- 6) ознайомити з основними проблемами теорії аргументації;
- 7) визначити структуру аргументу та аргументації;
- 8) ознайомити студентів зі схемами аргументу та основними стратегіями аргументації;
- 9) ознайомити студентів з основними вимогами до аргументації;
- 10) ознайомити студентів з основними помилками аргументації;
- 11) прищепити навички критичної оцінки аргументації наукової роботи.

Процес вивчення навчальної дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

Інтегральної:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальних (ЗК):

- ЗК03.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК04.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК05.** Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК06.** Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Програмні результати навчання (ПРН). У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен вміти:

ПРН01. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН02. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН03. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- існуючі підходи до аналізу аргументації та їхню специфіку;
- різницю між логікою та теорією аргументації;
- основні концепції та напрямки в сучасній теорії аргументації;
- основні проблеми сучасної теорії аргументації;
- основні види аргументації;
- різні цілі аргументації;
- різні функції аргументації;
- основні поняття теорії аргументації;
- основні стратегії аргументації;
- структуру аргументу;
- основні вимоги до аргументів та аргументації;
- основні помилки аргументації;

вміти:;

- аналізувати аргументацію;
- критично оцінювати аргументи та інформацію;
- визначати основні поняття теорії аргументації;
- визначати та застосовувати різні види аргументації;
- здійснювати аналіз структури аргументів;
- виявляти та визначати різні цілі аргументації;
- визначати різні функції аргументації;
- виявляти хибні засновки та помилки в аргументації;
- критично оцінювати підстави та аргументи супротивників;
- аргументовано захищати свої пропозиції;
- комбінувати різні підходи до аналізу аргументації;
- застосовувати отримані знання при написанні наукової роботи.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет логіки та теорії аргументації, їхні основні поняття та цілі

Тема 1. Предмет логіки та теорії аргументації. Пояснюється міждисциплінарний характер аргументації як предмета дослідження, внесок лінгвістики, психології, теорії комунікації, логіки і філософії в розробку теорії аргументації. Особлива увага приділяється відношенню теорії аргументації до логіки.

Тема 2. Основні поняття теорії аргументації. Роз'яснюються поняття аргументації, аргументу, структури аргументу, схеми, діалогу, питання, тези, пропозиції, визначення, обґрунтування та інші.

Тема 3. Цілі та функції аргументації. Вказується на різноманітність цілей і функцій аргументації, а також контекстів її використання. Пояснюється важлива роль отриманих знань і умінь в науковій роботі, повсякденному та політичному житті суспільства і особистості.

Тема 4. Основні види аргументації. Розглядаються різні види аргументів та різні класифікації аргументації. Особлива увага приділяється роз'ясненню специфіки наукової і філософської аргументації. Пояснюється, де і в яких випадках можна застосовувати ті чи інші види аргументів та аргументації. Уточнюється, які види аргументів і коли студент може використовувати студенту в процесі написання дипломної роботи. Суперечка, полеміка, дискусія та диспут як основні види наукового дискурсу. Види аргументації в комунікативному підході.

Змістовий модуль 2. Основи логічного аналізу аргументації та критичного мислення

Тема 5. Логічна структура аргументації. Теза і пропозиція. Пояснюється відмінність тези від пропозиції. Поняття засновку, висновку та форми аргументу. Поняття аргументу в теорії аргументації і логіці. Пояснюються поняття демонстрації у логіці.

Тема 6. Основи логіка питання. Проблемний аналіз аргументації. Істотні ознаки питання. Логічна структура питання. Поняття шуканого знання, пресупозиції та контексту питання. Розглядаються основні види питань та правила їх формулювання. Пояснюється відмінність проблеми від питання. Проблема та задача.

Тема 7. Основи логічного аналізу понять, суджень та умовиводів. Поняття логічної форми. Поняття як форма мислення. Види понять. Логічна структура понять. Поняття обсягу та змісту. Відношення обсягів понять. Поділ понять. Види поділу. Структура поділу. Правила поділу понять. Поділ понять та членування цілого на частини. Класифікація понять. Вимоги до класифікації та її підстав. Використання операції поділу понять проблем під час складання плану наукової роботи. Визначення понять і його види. Структура визначення. Правила визначення. Операції, що замінюють визначення.

Судження як форма мислення. Структура судження. Види простих суджень. Відношення суджень. Поняття логічного квадрату. Складні судження. Види складних суджень. Основні поняття пропозиційної логіки. Поняття умовиводу у символічній логіці. Закони логіки та правила виводу.

Тема 8. Основи логічного аналізу доведення. Поняття доведення. Прямі та непрямі доведення. Види непрямих доведень. Схеми доведень. Вимоги до тез доведення. Вимоги до аргументів доведення. Вимоги до демонстрації. Помилки щодо тези, аргументів і демонстрації. Проблеми сучасної теорії помилок.

Тема 9. Основи критичного мислення.

Критичне мислення у повсякденному житті та науковій роботі. Основні поняття та проблеми критичного мислення. Пошук, відбір та оцінка інформації. Основні засади критичного мислення. Цілі та методи критичного мислення. Критерії оцінки критичного мислення

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Предмет логіки та теорії аргументації, їхні основні поняття та цілі										
Тема 1. Предмет логіки та теорії аргументації.	6	2			4	6				6
Тема 2. Основні поняття теорії аргументації	8	2			6	8				8
Тема 3. Цілі та функції аргументації.	6	2			4	6				6
Тема 4. Основні види аргументації.	8	2			6	10				10
Разом за змістовим модулем 1	28	8			20	30				30
Змістовий модуль 2. Основи логічного аналізу аргументації та критичного мислення										
Тема 5. Логічна структура аргументації.	6	2			4	8	2			6
Тема 6. Основи логіки питання. Проблемний аналіз аргументації.	10	2	2		6	10	2			8
Тема 7. Основи логічного аналізу понять, суджень та умовиводів	18	4	4		10	16	2	2		12
Тема 8. Основи логічного аналізу доведення.	14	2	2		10	14	2	2		10
Тема 9. Основи критичного мислення	14	2	2		10	12				12
Разом за змістовим модулем 2	62	12	10		40	60	8	4		48
Усього годин	90	20	10		60	90	8	4		78

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Питання в логіці й аргументації. Методи аналізу та оцінки питань (Тема 6)	2	
2	Визначення в логіці й аргументації. Помилки в визначенні. (Тема 7)	2	2
3	Правила умовиводів і основні помилки. (Тема 7)	2	
4	Вимоги до тези та аргументу доведення. Основні помилки (Тема 8)	2	2
5	Правила критичного мислення (Тема 9)	2	
	Разом	10	4

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість Годин (очна форма/заочна форма)
1	Змістовий модуль 1. Тема 1. Теорія аргументації та логіка. Аргументація та доведення. Формальний та змістовний підхід до аргументації. Предмет логіки та теорії аргументації. Аргументація та риторика.	4/6/30
2	Тема 2. Основні поняття теорії аргументації. Аргумент і аргументація. Засновок, висновок і форма аргументу. Теза і пропозиція. Похідна точка. Схема аргументації. Теорія помилок.	6/8
3	Тема 3. Цілі і функції аргументації.	4/6
4	Тема 4. Види аргументації: Позитивна та негативна аргументація. Конвенціональна та неконвенціональна аргументація. Логічна та квазілогічна аргументація. Софістична аргументація. Діалектична і догматична аргументація. Предметна та рефлексивна аргументація. Риторична аргументація. Суперечка, дискусія та полеміка. Різновиди суперечки: діалектична й евристична суперечка, суперечка як довід і як пошук істини. Основні принципи наукової дискусії	6/10
5	Змістовий модуль 2. Тема 5. Логічна структура аргументу. Теза, засновки, висновки. Поняття форми аргументу та схеми	4/6

6	Тема 6. Істотні ознаки питання. Логічна структура питання. Поняття шуканого знання, пресупозиції та контексту питання. Розглядаються основні види питань та правила їх формулювання. Пояснюється відмінність проблеми від питання. Проблема та задача.	6/8
7	Тема 7. Види понять. Логічна структура понять. Поняття обсягу та змісту. Відношення обсягів понять. Поділ понять. Види поділу. Структура поділу. Правила поділу понять. Поділ понять та членування цілого на частини. Класифікація понять. Вимоги до класифікації та її підстав. Використання операції поділу понять проблем під час складання плану наукової роботи. Визначення понять і його види. Структура визначення. Правила визначення. Операції, що замінюють визначення. Судження як форма мислення. Структура судження. Види простих суджень. Відношення суджень. Поняття логічного квадрату. Складні судження. Види складних суджень. Основні поняття пропозиційної логіки. Поняття умовиводу у символічній логіці. Закони логіки та правила виводу.	10/12
8	Тема 8. Поняття доведення. Прямі та непрямі доведення. Види непрямих доведень. Схеми доведень. Вимоги до тез доведення. Вимоги до аргументів доведення. Вимоги до демонстрації. Помилки щодо тези, аргументів і демонстрації.	10/10
9	Тема 9. Основні поняття та проблеми критичного мислення. Пошук, відбір та оцінка інформації. Основні засади критичного мислення. Цілі та методи критичного мислення. Критерії оцінки критичного мислення	10/12
	Разом	60/78

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – контрольні завдання.

9. Методи навчання

Словесні: лекції (проблемні, лекції з аналізом конкретних ситуацій), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія.

Наочні: ілюстрування навчального матеріалу.

Практичні: виконання завдань самостійної роботи (підготовка рефератів, есе).

10. Форми контролю і методи оцінювання

Поточний контроль: усне опитування, перевірка завдань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Підсумковий контроль: залік

Критерії оцінювання самостійних письмових завдань

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національ- ною шкалою	Визначення
1	2	3	4
90–100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти правильно, повно, системно виклав матеріал щодо проблеми, яка розглядається.
85–89	B	добре	Здобувач вищої освіти достатньо правильно, повно й системно виклав матеріал щодо проблеми, яка розглядається.
75–84	C		Здобувач вищої освіти припустився однієї-двох несуттєвих помилок, дотримуючись достатньої повноти, системності викладу матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
70–74	D	задовільно	Здобувач вищої освіти припустився двох суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
60–69	E		Здобувач вищої освіти припустився трьох та більше суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти продемонстрував лише деякі елементи матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти не виклав матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.

Критерії та шкала оцінювання: національна та ECTS

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національ- ною шкалою	Визначення
90–100	A		Здобувач вищої освіти повно та ґрунтовно засвоїв всі теми робочої програми з навчальної дисципліни, вмів вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розумів її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання з кожної теми поточного контролю.

85–89	B	зараховано	Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі теми робочої програми навчальної дисципліни. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання з кожної теми поточного контролю в цілому.
75–84	C		Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання з кожної теми поточного контролю виконав не в повному обсязі.
70–74	D		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно і самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, не виконав окремі завдання поточного контролю з кожної теми.
60–69	E		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання з кожної теми поточного контролю в цілому.
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти не засвоїв більшості тем робочої програми, не вміє викласти зміст більшості основних питань з навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань з кожної теми, поточного контролю.
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти не засвоїв програму навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав завдань поточного контролю.

11. Питання для поточного контролю

1. Сучасні концепції теорії аргументації. «Неформальна логіка», «Нова риторика». «Критичне мислення», «Прагма-діалектика», епістемологічний підхід..
2. Предмет теорії аргументації. Теорія аргументації і логіка.
3. Що таке аргумент?
4. Яка структура аргументу?
5. Положення, пропозиція і теза. Чим вони відрізняються?
6. Чим обґрунтування в теорії аргументації відрізняється від докази в логіці?
7. Риторична аргументація: її особливості, мета і види.
8. Конвенціональна і неконвенціональна аргументація.
9. Логічна і квазілогічна аргументація.
10. Чим відрізняється квазілогічна аргументація від софістичної?
11. Догматична і діалектична аргументація.
12. Предметна і рефлексивна аргументація.
13. Теоретична і емпірична аргументація.
14. Суперечка, дискусія, полеміка. Що їх об'єднує і в чому відмінність?

15. Види суперечок.
16. Еристична аргументація.
17. Види оцінки аргументації.
18. Теза і пропозиція.
19. Поняття аргументу в теорії аргументації і логіці
20. Істотні ознаки питання.
21. Логічна структура питання.
22. Основні види питань.
23. Правила формулювання питань.
24. Відмінність проблеми від питання.
25. Проблема та задача.
26. Поняття логічної форми.
27. Поняття як форма мислення.
28. Види понять.
29. Логічна структура понять. Поняття обсягу та змісту.
30. Відношення обсягів понять
31. Види поділу понять.
32. Структура поділу.
33. Правила поділу понять.
34. Поділ понять та членування цілого на частини.
35. Вимоги до класифікації та її підстав.
36. Визначення понять і його види.
37. Структура визначення.
38. Правила визначення.
39. Операції, що замінюють визначення.
40. Судження як форма мислення.
41. Структура судження.
42. Види простих суджень.
43. Відношення суджень. Поняття логічного квадрату.
44. Види складних суджень у символічній логіці.
45. Основні поняття пропозиційної логіки.
46. Поняття умовиводу у символічній логіці.
47. Закони логіки та правила виводу.
48. Поняття доведення. Прямі та непрямі доведення.
49. Види непрямих доведень та поняття схеми.
50. Вимоги до тез доведення.
51. Вимоги до аргументів доведення.
52. Вимоги до демонстрації.
53. Помилки щодо тези.
54. Помилки щодо аргументів.
55. Типові помилки щодо демонстрації.
56. Логічні критерії оцінки наукової роботи.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

У ході поточного контролю здобувач вищої освіти може отримати максимальну оцінку (100 балів). Здобувач вищої освіти одержує підсумкову оцінку, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання (див. Перелік питань для поточного контролю) і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Поточний контроль									Сума балів
Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100
10	10	10	10	10	10	20	10	10	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання національна та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Логіка, теорія аргументації та основи критичного мислення». Одеса: ОНУ, 2023. 14 с.
2. Силабус навчальної дисципліни.

14. Рекомендована література

Основна

1. Конверський А.Є. Логіка: підручник. 2-е вид. виправлене. Київ: ВПЦ Київський університет, 2017. 391 с.
2. Конверський А.Є. Критичне мислення: підручник для студентів навчальних закладів вищої освіти усіх спеціальностей. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 370 с.
3. Логіка: Навчальний посібник / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І. С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.
4. Хоменко І.В. Логіка: теорія і практика: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 399 с. URL : http://lexikoukr.ho.ua/lumber/scien_logic/logic_Khomenko.html

Додаткова

1. Елементи класичної логіки: навчальний посібник / за редакцією В.В. Кузменко. Дніпропетровськ: Дніпроп. Держав. унів. внутрішніх справ, 2016. 236 с. URL : <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/logika.pdf>

2. Колотілова Н.А. Логіка і риторика. Ретроспектива взаємозв'язку. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 272 с.
3. Комаха Л.Г. Логічні засади аргументації у філософському знанні. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 360 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

- <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В. Вернадського
- <http://lib-gw.univ.kiev.ua/> – Наукова бібліотека імені Максимовича КНУ імені Тараса Шевченка
- <http://www.filosof.com/ua/> – Наукова бібліотека Інституту філософії ім. Г. Сковороди
- <http://www.biblioteka.org.ua> – Українська електронна бібліотека
- <http://lib.onu.edu.ua/> – Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова